

Comitetul Clandestin Revoluționar Indigen

EZLN

**O DECLARAȚIE
PENTRU VIAȚĂ
,
și alte texte
(2020-2021)**

Pagini Libere este un colectiv editorial anarhist.

Suntem un colectiv descentralizat, autonom și organizat non-ierarhic. Scopul nostru este acela de a oferi publicații (cărți, broșuri, fanzine etc.) în limba română și, uneori, în alte limbi, în ideea de a populariza și inspira viziuni și practici alternative la sistemul actual, capitalist și autoritar.

Tradiția libertară a fost întotdeauna una în care pamfletele, tipăriturile clandestine și materialele tipărite rapid și pe ascuns au circulat liber, neîngrădit. Continuând această tradiție, materialele publicate de către Editura Pagini Libere pot fi folosite, adaptate sau modificate de către oricine dorește acest lucru, însă nu cu un scop comercial. Cerem, pe cât posibil, persoanelor care folosesc materialele publicate de noi sau părți din acestea să specifice, într-o formă neintruzivă, sursa de unde au preluat materialele respective.

pagini-libere.ro

facebook.com/editurapaginiliber

instagram.com/paginiliber

editurapaginiliber@protonmail.com

anarhiva.com

facebook.com/anarhivaro

anarhivaa@gmail.com

Platforma ANARHIVA își propune să adune și să documenteze istoria puțin cunoscută a pătrunderii și a răspândirii ideilor anarhiste în România, începând cu secolul XIX și până în zilele noastre.

Colecțiile arhivate nu sunt menite numai să teaurizeze un patrimoniu, ci și să prezinte continuitatea practicilor și ideilor libertare în spațiul românesc.

În ciuda ocultării tradiției anarhiste autohtone, au existat destule personalități, publicații, grupuri, edituri, periodice, corespondențe și, în general, o importantă producție literară asociată mișcării libertare.

Încercăm să ilustrăm această prezență prin diversitatea surselor și colecțiilor inventariate (broșuri, afișe, publicații, postere etc.) care demonstrează multitudinea practicilor de organizare și de reflecție critică anti-autoritare.

Sperăm ca prin demersul nostru să trezim un interes mai larg legat de cunoașterea și cercetarea anarhismului în România. De altfel, materialele prezentate pot fi surse de inspirație pentru acțiuni și practici de auto-organizare ghidate după aceleași principii.

Colectivul Pagini Libere este conștient de impactul ecologic al cărților în format fizic, așa că îți reamintim:

Împarte

Cu cei dragi, din familie sau comunitate, cărțile tale.

Donează

Cărțile de care crezi că nu mai ai nevoie.

Nu arunca

O carte, oricât de deteriorată, nu se aruncă niciodată.

Repară

Fă-ți timp pentru a repara o carte și dă-i șansa ca ea să lumineze mintea altor oameni.

Nu cumpăra ce nu ai nevoie

Nu cumpăra cărți doar de decor.

Cumpără numai ceea ce te interesează cu adevărat.

Deja apărute:

49. *CrtimethInc.* – Az én mint Másik. Reflexiók az öngondoskodásról
50. *David Graeber* – *Te anarchista vagy? A válasz meglepő!*
51. *Georgiana Aldessa Lincan* – A fehér privilégium felhasználása a társadalmi igazságosságért folytatott harcban
52. *Giorgio Agamben* – Az ellenőrző államtól a destituálódó hatalom praxisáig
53. Határonkon átvélő feminista manifesztum
54. *Két Dűsznómia* – A személyes egyben politikai – javaslatok baloldali aktivista körökben alkalmazható jó gyakorlatokra
55. *Kimberlé Crenshaw* – Az interszekcionalitás sürgőssége
56. *Vincze Enikő* – Küzdelmek a társadalmi reprodukció terén világlárvány idején: Lakhatási igazságosság Romániában
57. *Murray Bookchin* – Libertárius municipalizmus
58. *Oana Dorobanțiu* – Szövetségesség és performativitás: mit jelent szövetségessé lenni?
59. *The Ongoing Collective* – Anarchafeminista Manifesztum 1.0

III. În engleză

60. *Adina Marincea* – This is NOT a love story! LoveKills, punk and the first 20 years of anarcho-feminism in Romania
61. *Cosmin Koszor-Codrea* – Science popularization and Romanian anarchism in the nineteenth century
62. *Cristian-Dan Grecu* – Cspike – the Communist Pipsqueak
63. *M.E.K.A.N.* – Ecstasy in the time of cholera
64. *Vlad Brătuleanu* – A Brief History of Anarchism in Romania
65. Essential Strike Manifesto for the 8th of March / A nélkülözhetetlen sztrájk március 8-i manifesztuma / Manifestul grevei esențiale de 8 martie

IV. Alte limbi

66. *M.E.K.A.N.* – Ekstase in Zeiten der Cholera
67. *Veda Popovici* – La Police assassine ! Pratiques et principes pour une solidarité féministe contre la répression.

CĂRȚI:

I. În română

1. Nicolas Trifon: un parcurs libertar internaționalist – interviuri
2. *Iuliu Neagu-Negulescu* – Arimania
3. *Mihail Bakunin* – Dumnezeu și Statul

Deja apărute:

BROȘURI

I. În română

1. *A. Răvășel* – Mircea Rosetti
2. *Adina Marincea* – Asta (nu) e o poveste de dragoste! LoveKills, punk și primii 20 de ani de anarha-feminism în România
3. *Adrian Tătăran* – Panait Mușoiu
4. Anarhie relațională, nu libertarianism! Mic ghid de re-imaginat relațiile noastre de zi cu zi
5. Anarhismul și vechea mișcare socialistă
6. *Andie Nordgren* – Anarhia relațională (introducere de *hopancarusel*)
7. Anuarul Anarhivei 2020
8. *bell books* – Să înțelegem patriarhatul
9. *Carolina Vozian* – Carte, cocon, cochilie, cameră, chirie
10. *CCRI / EZLN* – O declarație pentru viață și alte texte (2020-2021)
11. *Colin Ward* – Anarhismul ca teorie a organizării
12. *CrimethInc* – Tot vs. Acțiune Directă
13. *Cristian-Dan Grecu* – Cșipike – piticul comunist
14. *David Graeber* – Ești un anarhist? Răspunsul te-ar putea surprinde!
15. *David Graeber* – Noii anarhiști
16. *David Graeber* – Speranța în comun
17. *Dennis Fox* – Anarhism și psihologie
18. *Necunoscut* – Slogane din mai 68
19. *Emma Goldman* – Căsătorie și iubire
20. *Emma Goldman* – Gelozia: cauze și posibile remedii
21. *Emma Goldman* – Nu există Comunism în URSS
22. *Errico Malatesta* – Anarhia
23. *Giorgio Agamben* – De la un stat al controlului către un praxis al puterii destituate
24. *Institutul pentru Studii Anarhiste* – Genul
25. *Ionuț-Valentin Cucu* – Kurzii, între naționalism identitar și federalism libertar
26. *Lucy Parsons* – Principiile anarhiei
27. *Martin Veith* – Neobosit! Iuliu Neagu-Negulescu
28. *Mecbel Stanger* – Amintirile unui anarhist din România
29. *M.E.K.A.N.* – Demoni Dansatori: cugetări provizorii asupra mișcării free party siciliene
30. *Mihail Bakunin* – Catehism revoluționar
31. *Murray Bookchin* – Municipalismul libertar
32. *Murray Bookchin* – Revolta marinarilor din Kronstadt
33. *Philip Richlin* – 10 reguli pentru o societate non-violentă
34. *Piotr Kropotkin* – Ordinea
35. *Robert Graham* – Ideea generală a Revoluției la Proudhon
36. Sub același acoperiș: Antologia revendicărilor și analizelor pentru dreptate locativă - o perspectivă intersecțională în contextul pandemiei COVID-19
37. Suprarealism și anarhism
38. *Veda Popovici* – Poliția Ucide! Practici și principii pentru o solidaritate feministă anti-represiune
39. *Vlad Brătuleanu* – Anarhismul în România

II. În maghiară

40. A Combahee River Collective Nyilatkozata
41. *Adina Marincea* – Ez (nem) egy szerelmi történet! LoveKills, punk és az anarchafeminizmus első húsz éve Romániában
42. *Angela Davis* – Reformáljuk meg vagy számoljuk fel a börtönöket?
43. *Audre Lorde* – A düh használatáról: a rasszizmusra válaszó nő
44. *Audre Lorde* – Életkor, rassz, osztály és nem: Nők újradefiniálják a különbséget
45. *bell books* – Feminista politika
46. *bell books* – Megérteni a patriarhátust
47. *Carmen Gheorghe* – Fejünkbe húzzuk a szoknyáinkat a roma feminizmusért
48. *Carolina Vozian* – Könyv, kégli, kéreg, kuckó, kvártély

A șasea parte: UN MUNTE ÎN LARGUL MĂRII¹

COMUNICAT AL COMITETULUI CLANDESTIN REVOLUȚIONAR INDIGEN – COMANDAMENTUL GENERAL AL ARMATEI ZAPATISTE DE ELIBERARE NAȚIONALĂ.

MÉXICO.

5 OCTOMBRIE 2020.

Către Congresul Național al Indigenilor — Consiliul Governamental Indigen

Către A Șasea Națională și Internațională

Către rețelele de Rezistență și Rebeliune

Către persoanele oneste care rezistă în toate colțurile planetei

Frați, surori,

Compañeras, compañeros și compañeroas,

Noi, *zapatistas* și popoarele originare mayașe, vă transmitem salutări și vă împărtășim gândurile noastre colective despre ceea ce am văzut, am auzit și am simțit.

În primul rând.

Vedem și auzim o lume bolnavă în viața sa socială, fragmentată în milioane de oameni străini unii de alții, preocupați de supraviețuirea lor individuală, dar uniți sub asuprirea unui sistem dispus să facă orice pentru a-și potoli setea de profit, chiar și atunci când calea sa contrazice însăși existența planetei Pământ.

Acest sistem aberant, care apără în mod stupid „progresul” și „modernitatea”, se izbește de o realitate criminală: femucidul. Uciderea femeilor nu are culoare sau

1. Textele originare în limba spaniolă se pot găsi la adresa: <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/>. Ilustrația de pe copertă îi aparține artistei Beatriz Aurora: <https://www.facebook.com/BeatrizAuroraEuropa>

naționalitate, este globală. Dacă este absurd și nerezonabil ca cineva să fie persecutat, făcut să dispară sau ucis din cauza culorii pielii, rasei, culturii, convingerilor sale, este pur și simplu de necrezut că a fi femeie este echivalent cu o condamnare la moarte sau la marginalizare.

Uciderea sistematică a femeilor nu are o altă logică decât cea a sistemului; escadează într-un mod previzibil (hărțuire, violență fizică, mutilare și crimă) și este susținută de o impunitate structurală („a meritat-o”, „avea tatuaje”, „ce căuta afară la ora aia?”, „era de așteptat dacă s-a îmbrăcat așa”). Asta se întâmplă femeilor din toate zonele geografice, clasele sociale, rasele și vârstele, de la tinerețe până la bătrânețe; genul este singura constantă. Iar sistemul este incapabil să explice de ce acest fenomen merge cot la cot cu „dezvoltarea” și „progresul”. Asta se vede în statisticile scandaloase privind numărul de decese: cu cât o societate este mai „dezvoltată”, cu atât mai mare este numărul victimelor în acest adevărat război împotriva femeilor.

Iar „civilizația” pare să le spună popoarelor originare: „Dovada subdezvoltării voastre este rata scăzută a femicidelor. Hai, luați-vă mega-proiectele, trenurile, termocentralele, minele, barajele, centrele comerciale, magazinele de electrocasnice — inclusiv canalele TV — și învățați să consumați. Fiți ca noi! Pentru a plăti datoria acestui ajutor «progresist» pe care vi-l oferim, pământurile, apele, culturile și demnitățile voastre nu sunt de-ajuns. Va trebui să completați cu viețile femeilor.”

În al doilea rând.

Privim și ascultăm natura rănită mortal, care în agonia sa avertizează omenirea că ce e mai rău încă nu a venit. Fiecare catastrofă „naturală” o anunță mereu pe următoarea, uitându-se, în mod convenabil, cauza: acțiunile acestui sistem uman.

Moartea și distrugerea nu mai sunt ceva îndepărtat, limitat la granițe, obiceiuri și convenții internaționale. Distrugerea oricărui colț al lumii are repercusiuni asupra întregii planete.

În al treilea rând

Privim și ascultăm cum cei puternici se retrag și se ascund în așa-numitele state naționale și între zidurile lor. Și, în acest imposibil salt înapoi, se reînvie naționalismul fascist, șovinismul ridicol și balivernele asurzitoare. Vedem războaiele care vor urma, războaie alimentate de istorii false, goale, mincinoase, care traduc naționalitățile și rasele în supremații ce vor fi impuse prin moarte și distrugere. În diferitele țări ale lumii, disputele se desfășoară între actualii guvernanți și cei care aspiră să le succedă, disimulând faptul că adevăratul șef, conducător, stăpân, este același peste

să fie specificată, vom sprijini, în funcție de posibilitățile noastre, realizarea acestora în Asia, Africa, Oceania și America.

În al treilea rând: să-i invităm pe toți cei care împărtășesc aceleași preocupări și lupte, pe toate persoanele oneste și pe toți cei de jos care rezistă și se revoltă în numeroasele colțuri ale lumii, să se alătore, să contribuie, să sprijine și să participe la aceste întâlniri și activități; și să semneze și să-și însușească această declarație PENTRU VIAȚĂ.

De pe unul dintre podurile de demnitate care leagă cele cinci continente.

Nosotr@s.

Planeta Pământ.

1 ianuarie 2021

distrugerea copilăriei; genocidul populațiilor indigene; rasismul; militarismul; exploatarea; deposedarea; distrugerea naturii. Înțelegem că un sistem este responsabil de toate aceste dureri. Călăul nostru este un sistem exploator, patriarhal, piramidal, rasist, hoț și criminal: capitalismul.

Recunoaștem faptul că acest sistem nu se poate reforma, educa, atenua, îndulci, domestici, umaniza.

Ne angajăm la luptă, oriunde și oricând – fiecare pe propriul teren – împotriva acestui sistem până când îl distrugem complet. Supraviețuirea umanității depinde de distrugerea capitalismului. Nu ne predăm, nu ne vindem și nu renunțăm.

Avem convingerea că lupta pentru umanitate este globală. Așa cum distrugerea care are loc acum nu cunoaște frontiere, naționalități, steaguri, limbi, culturi, rase; la fel, lupta pentru umanitate este oriunde, tot timpul.

Avem convingerea că sunt multe lumi care există și luptă în lume. Și că orice pretenție de omogenitate și hegemonie atacă chiar esența de a fi om: libertatea. Egalitatea umanității constă în respectarea diferenței. Ne asemănăm prin diversitate / diversitatea este ceea ce ne face semeni.

Înțelegem că ceea ce ne face să mergem înainte nu este intenția de a ne impune vederile, pașii, companiile, căile și destinațiile. Doar ascultându-l și privindu-l pe Celălalt – distinct și diferit, dar care are același scop al libertății și justiției – mergem înainte.

Datorită acestor puncte comune și fără să ne abandonăm convingerile sau să încetăm să fim ceea ce suntem, am căzut de acord:

În primul rând, să desfășurăm întâlniri, dialoguri, schimburi de idei, experiențe, analize și evaluări între noi, cei care ne angajăm, din concepții diferite și din zone diferite, în lupta pentru viață. Apoi, fiecare își va urma propriul drum sau nu. A-l privi și a-l asculta pe Celălalt ne pot sau nu ajuta în demersurile noastre. Dar cunoașterea a ceea ce este diferit face parte, de asemenea, din lupta și strădania noastră, din umanitatea noastră.

În al doilea rând: aceste reuniuni și activități vor avea loc pe cele cinci continente. În ceea ce privește continentul european, vor fi în lunile iulie, august, septembrie și octombrie ale anului 2021, cu participarea directă a unei delegații mexicane formată din CNI-CIG, Frente de Pueblos en Defensa del Agua y de la Tierra de Morelos, Puebla y Tlaxcala, și EZLN. Și, în următoarea perioadă, care urmează

tot și nu are altă naționalitate decât cea a banilor. Între timp, organizațiile internaționale lăncezesc și devin simple nume, ca niște piese de muzeu... sau nici măcar atât.

În întunericul și confuzia care precedă aceste războaie, auzim și vedem atacul, asediul și persecutarea oricărei urme de creativitate, inteligență și raționalitate. În fața gândirii critice, cei puternici pretind și impun fanatismul lor. Moartea pe care ei o seamănă, o cultivă și o recoltează nu este doar moartea fizică, este și dispariția a ceea ce reprezintă universalitatea noastră umană — inteligența —, cu toate progresele și realizările sale. R nasc sau sunt create noi curente ezoterice, laice sau nu, deghizate în mode intelectuale sau pseudoștiințe; iar artele și științele sunt subordonate partizanatului politic.

În al patrulea rând.

Pandemia de Covid 19 a expus nu numai vulnerabilitățile ființelor umane, ci și lăcomia și prostia diferitelor guverne naționale și a așa-numitei opoziții. Nu s-a ținut cont de cele mai simple măsuri, de bun simț, mizându-se mereu pe faptul că pandemia va fi de scurtă durată.

Pe măsură ce durata epidemiei se prelungea, cifrele au început să înlocuiască tragediile. Moartea a devenit astfel o statistică ce se pierde în zgomotul scandalurilor și declarațiilor zilnice. În acest concurs sumbru naționalismele ridicole se joacă cu procentele și se întrec în puncte ce determină care echipă sau națiune este mai bună sau mai rea.

Așa cum am detaliat într-unul din textele anterioare, în zapatism am optat pentru prevenție și pentru aplicarea unor măsuri de sănătate care, la momentul respectiv, au fost discutate cu oameni de știință care ne-au îndrumat și ne-au oferit ajutorul lor fără ezitare. Noi, *zapatistas*, vrem să arătăm că le suntem foarte recunoscători. La șase luni după ce am pus în aplicare aceste măsuri (mășți sau echivalentul lor, distanța fizică între persoane, sistarea contactului direct cu zonele urbane, carantină de 15 zile pentru cei care ar fi putut intra în contact cu persoane infectate, spălarea frecventă cu apă și săpun), regretăm decesul a trei *compañeros* care au prezentat două sau mai multe simptome asociate cu Covid 19 și care au avut contact direct cu persoane infectate.

Alți opt *compañeros* și o *compañera*, care au murit în aceeași perioadă, au avut doar unul dintre simptome. Fiindcă nu aveam posibilitatea de a face teste, am presupus că toți cei doisprezece au murit din cauza așa-numitului Coronavirus (oamenii de știință ne-au sfătuit să presupunem că orice dificultăți respiratorii ar fi Covid

19). Aceste doisprezece pierderi sunt responsabilitatea noastră. Nu sunt din vina celor de la 4T sau a opoziției, a neoliberalilor sau a neoconservatorilor, a stângiștilor de fotoliu sau a burghezilor, a conspirațiilor sau a comploturilor. Credem că ar fi trebuit să fim și mai precauți.

Astăzi, în urma pierderii celor doisprezece *compañer@s*, îmbunătățim măsurile de prevenție în toate comunitățile, cu sprijinul organizațiilor nonguvernamentale și al oamenilor de știință care, individual sau colectiv, ne ghidează pentru a face față mai bine unei posibile reapariții a virusului. În toate comunitățile au fost distribuite zeci de mii de măști (special concepute pentru a preveni transmiterea de la un posibil purtător, necostisitoare, reutilizabile și adaptate la circumstanțe). Alte zeci de mii de măști sunt produse în atelierele de brodat și cusut ale *insurgent@s* și din comunități. Folosirea în masă a măștilor, carantina de două săptămâni pentru cei posibil infectați, păstrarea distanței, spălarea frecventă a mâinilor și a feței cu apă și săpun, evitarea pe cât posibil a orașelor, au fost măsurile recomandate tuturor (chiar și fraților și surorilor afiliați în partid) pentru a limita răspândirea contagiunii și a permite ca viața comunitară să continue.

Detaliile strategiei noastre vor fi analizate la momentul potrivit. Deocamdată, cu viața pulsând în trupurile noastre, spunem că, potrivit evaluării noastre (care ar putea fi greșită), abordarea noastră de a înfrunta amenințarea ca o comunitate, nu ca o problemă individuală, și de a ne orienta eforturile spre prevenție, a fost ceea ce ne-a pus în poziția de a spune acum, ca popoare zapatiste: iată-ne aici, rezistăm, trăim, luptăm!

Iar acum, în întreaga lume, marele capital încearcă să readucă oamenii pe străzi pentru ca aceștia să-și recapete statutul de consumatori. Pentru că problemele Pieței sunt cele care îl preocupă: rata letargică a consumului de bunuri.

Trebuie să ieșim din nou în stradă, da, dar pentru a lupta! Pentru că, așa cum am mai spus, viața, lupta pentru viață, nu este o chestiune individuală, ci una colectivă. Acum vedem că nu este vorba nici de o problemă națională, ci de una globală.

-*-

Privim și ascultăm multe astfel de lucruri. Și ne gândim mult la ele. Dar nu numai atât...

În al cincilea rând.

Partea întâi

O DECLARAȚIE... PENTRU VIAȚĂ

1 ianuarie 2021

PENTRU COMUNITĂȚILE LUMII

PENTRU PERSOANELE CARE LUPTĂ PE CELE CINCI CONTINENTE

FRAȚI, SURORI ȘI COMPĂNER@S:

În ultimele luni, am stabilit legături între noi prin diverse medii. Suntem femei, lesbiene, gay, bisexualx, transgender, travestitx, transexualx, intersex, queer și nu numai, bărbați, grupuri, colective, asociații, organizații, mișcări sociale, asociații de cartier, comunități și un lung etcaetera care ne conferă identitate.

Ne diferențiază și ne distanțează pământuri, ceruri, munți, văi, stepe, jungle, deșerturi, oceane, lacuri, râuri, fluvii, pâraie, lagune, rase, culturi, limbi, istorii, vârste, geografii, identități sexuale sau non-sexuale, rădăcini, granițe, forme de organizare, clase sociale, putere de cumpărare, prestigiu social, faimă, popularitate, followers, like-uri, monede, niveluri de educație, moduri de a fi, de a munci, calități, defecte, argumente pro, contra, dubii, rivalități, dușmănie, concepții, argumente, contra-argumente, dezbateri, dispute, acuzații, disprețuiri, fobii, iubiri, elogii, respingeri, huiduieli, aplauze, divinități, demoni, dogme, erezii, plăceri, neplăceri, feluri și un mare etcetera care ne face diferiți și nu arareori opuși.

Există doar câteva lucruri care ne unesc.

Facem din durerile lumii durerile noastre: violența împotriva femeilor; persecuția și ura față de cei diferiți în identitatea lor afectivă, emoțională, sexuală;

Din caietul cu notițe al Pisicii-Câine: Esperanza îi povestește lui Defensa despre un vis pe care l-a avut.

„Deci am adormit și visez. Știu sigur că visez pentru că dorm. Și văd de aici că sunt foarte departe. Sunt femei și bărbați și alții [otroas] care sunt foarte altfel. Adică, nu-i cunosc. Vorbesc o limbă pe care nu o înțeleg. Sunt de multe culori și au obiceiuri foarte diferite. Și sunt foarte zgomotoși. Cântă și dansează, vorbesc, dezbat, plâng, râd. N-am mai văzut niciodată ce văd acum. Sunt clădiri, și mari și mici. Sunt copaci și plante ca cele de aici, dar diferite. Mâncarea este foarte diferită. Deci, totul este foarte ciudat. Dar cel mai ciudat lucru este că nu știu de ce sau cum, dar știu că sunt acasă”.

Esperanza cade în tăcere. Defensa Zapatista termină de luat notițe în caietul ei, se uită câteva secunde la Esperanza și apoi o întreabă:

„Știi să înoți?”

Am fost martor.

Ham-Miau.

Ascultăm și privim, de asemenea, rezistențele și revoltele care, chiar și atunci când sunt reduse la tăcere sau uitate, nu încetează să fie semnele vitale ale unei umanități care refuză să urmeze sistemul în goana sa spre colaps. Trenul mortal al progresului înaintează, arogant și imaculat, spre prăpastie, în timp ce conductorul uită că este doar un simplu angajat și crede, naiv, că el decide drumul, când de fapt nu face decât să urmeze închisoarea șinelor spre abis.

Rezistențe și revolte care, fără să uite de cei pe care i-am pierdut dintre noi, sunt hotărâte să lupte pentru — cine ar fi crezut — cea mai subversivă cauză care există în aceste lumi împărțite între neoliberali și neoconservatori: viața.

Rezistențe și revolte care înțeleg, fiecare în felul său, în timpul și în geografia sa, că soluțiile nu se găsesc în guvernele naționale, între granițe sau sub steaguri și limbi diferite.

Rezistențe și revolte care ne învață pe noi, *zapatistas*, că soluțiile ar putea fi găsite jos, în subsolurile și în colțurile lumii. Nu în palatele guvernamentale. Nu în birourile marilor corporații.

Rezistențe și revolte care ne arată că, dacă cei de la vârf distrug podurile și închid granițele, noi vom naviga pe râuri și mări pentru a ne găsi unii pe alții. Că leacul, dacă există unul, este global și are culoarea pământului, culoarea muncii care trăiește și moare pe străzi și în cartiere, în mări și în ceruri, în munți și în văi. Că, la fel ca porumbul originar, are multe culori, nuanțe și sunete.

-*-

Toate acestea, și multe altele; privim și ascultăm. Și ne privim și ne ascultăm pe noi înșine ca ceea ce suntem: un număr care nu contează. Pentru că viața nu contează, nu se vinde, nu devine o știre, nu intră în statistici, nu concurează în sondaje, nu are valoare pe rețelele de socializare, nu provoacă, nu reprezintă capital politic, loialitate de partid sau un scandal la modă. Cui îi pasă că un grup mic, foarte mic, de indigeni, trăiește, adică luptă?

Pentru că se pare că trăim. În ciuda paramilitarilor, a pandemiei, a megaproiectelor, minciunilor, calomniilor și a uitării, trăim. Adică, luptăm.

Și la asta ne gândim: să continuăm să luptăm. Adică să continuăm să trăim. Și ne gândim la îmbrățișarea fraternă pe care am primit-o toți acești ani de la oameni din țara noastră și din întreaga lume. Și credem că, dacă viața de aici rezistă și, nu fără dificultăți, înflorește, le-o datorăm acelor persoane care au sfidat distanțele,

formalitățile, frontierele și diferențele culturale și lingvistice. Le mulțumim tuturor, *ellas, ellos, elloas* — dar mai ales *ellas* — care au sfidat și învins calendare și geografii pentru a ne fi alături.

În munții din sud-estul Mexicului, toate lumile lumii au găsit și încă găsesc deschise inimile noastre. Cuvintele și acțiunile lor au hrănit rezistența și revolta noastră, care nu sunt decât continuarea luptelor strămoșilor noștri.

Persoane care merg pe calea artei și a științei au găsit o modalitate de a ne îmbrățișa și încuraja, chiar dacă de la distanță. Au fost jurnaliști, liberali sau nu, care au relatat despre mizeria și moartea de dinainte, despre demnitatea vieții pe care o avem dintotdeauna. Oameni de toate profesiile și meseriile care, prin gesturi poate mărunte pentru ei, dar care pentru noi au însemnat foarte mult, au fost și continuă să fie alături de noi.

Și la toate acestea ne-am gândit în inima noastră colectivă și credem că a venit timpul ca noi, *zapatistas*, să răspundem urechii, cuvântului, prezenței acestor lumi, celor apropiați și celor îndepărtați geografic de noi.

În al șaselea rând.

Am decis că este timpul ca inimile noastre să danseze din nou, iar sunetele și pașii lor să nu fie cele ale lacrimilor și resemnării. Astfel că diverse delegații zapatiste, bărbați, femei și altx, persoane de culoarea pământului nostru, vom pleca într-o călătorie prin lume, vom merge pe jos sau vom naviga spre ținuturi, mări și ceruri îndepărtate, căutând nu diferența, nu superioritatea, nu ofensa, cu atât mai puțin iertarea sau mila. Vom merge în căutarea a ceea ce ne face să fim egali.

Nu doar umanitatea care ne animă pielea diferită, modurile noastre de viață diferite, limbile și culorile noastre diferite. Dar, mai ales, visul comun pe care îl împărtășim ca specie, de când, în Africa aparent îndepărtată, am ieșit din pântecul primei femei: căutarea libertății care a animat acel prim pas... și pașii care-și continuă drumul și azi.

Prima destinație a acestei călătorii planetare va fi continentul european.

Vom naviga de pe pământurile mexicane spre țările europene în aprilie 2021.

După ce vom călători prin diferite colțuri ale Europei, de jos și de la stânga, vom ajunge în Madrid, capitala Spaniei, la 13 august 2021, la 500 de ani de la presupusa cucerire a ceea ce este astăzi Mexicul. Imediat după aceea ne vom continua drumul.

Vom vorbi cu poporul spaniol. Nu pentru a amenința, reproșa, insulta sau a pretinde ceva. Nu pentru a le cere să ne ceară iertare. Nu pentru a-i servi și nici pentru a le cere să ne servească.

Paznicul te liniștește: „*Nici vorbă, aici impunitatea conduce. Vezi și tu cine dă din bătă. Spune orice prostie și unii îl aplaudă iar alții îl critică cu alte prostii. Când el termină, altcineva îi va lua locul. Ți-am spus deja că nu trebuie să fii inteligent. De fapt, aici inteligența e o piedică. Haide. Aici uiți de suferințe, de catastrofe, de mizerii, de minciunile guvernului, uiți de ziua de mâine. Aici, realitatea nu mai contează. Ce contează e ceea ce la modă pe moment.*”

Întrebi: „*Și ce se discută?*”

„*Ab, orice. Ambele părți se concentrează pe lucruri neserioase și superficiale. Vezi tu, creativitatea nu este punctul lor forte*”, răspunde paznicul în timp ce se uită temător spre acoperișul clădirii. Fetița se uită în direcția privirii sale și arată spre partea de sus a clădirii, unde se poate vedea un etaj întreg făcut din oglinzi și întreabă:

„*Și cei de acolo de sus sunt pentru sau împotriva?*”

„*Ab, nu*”, răspunde bărbatul și adaugă șoptind: „*Aceia sunt proprietarii barului. Nu trebuie să se arate deloc, toată lumea li se supune pur și simplu.*”

Afară, mai departe pe drum, vezi un grup de oameni care, presupui, nu au fost interesați să intre în cârciumă și și-au continuat drumul. Un alt grup iese nervos, murmurând: „*E imposibil să gândești logic acolo*”, și „*În loc de «Istorie» ar trebui să se numească «Isterie».*” Pleacă râzând.

Fetița se uită lung la tine. Tu eziți... Îți spune: „*Poți rămâne sau poți continua. Dar asumă-ți responsabilitatea pentru decizia ta. Libertatea nu înseamnă doar posibilitatea de a decide ce să faci și de a face ceea ce vrei să faci. Este și asumarea responsabilității pentru ceea ce faci și pentru deciziile pe care le iei.*”

Încă nehotărât, o întrebi: „*Și tu? Unde mergi?*”

„*Acasă*”, spune fata și întinde mânuțele spre orizont, ca și cum ar spune „în lume”.

Din munții din sud-estul Mexicului.

SupGaleano

México 2020, e decembrie, în zori de zi; e frig și o lună plină privește cu uimire cum munții se ridică, își sufflecă puțin mânecile și încet, foarte încet, se pun în mișcare.

A doua parte: CÂRCIUMA

Timpul? Acum. Locația? Orice colț al lumii.

Nu prea știi de ce, dar mergi de mână cu o fetiță. Chiar în momentul în care vrei s-o întrebi unde mergeți, treceți prin fața unei mari cârciumi. Un mare semn luminat, ca o cortină de cinematograf, anunță: „ISTORIA CU I MARE. Cantină-bar”, și mai jos „Nu este permis accesul femeilor, copiilor, indigenilor, șomerilor, persoanelor cu gen diferit [otroas], persoanelor în vârstă, migranților și altor oameni de prisos”. O mână albă adaugă: „*In this place, Black Lives does not matter*” („În acest loc, viețile persoanelor de culoare nu contează”, în engleză în original). Și o altă mână masculină: „*Femeile pot intra doar dacă se comportă ca bărbații*”. Lângă clădire, sunt îngrămădite cadavrele unor femei de toate vârstele și, judecând după hainele zdrențuite, din toate clasele sociale. Te oprești și se oprește și fetița, resemnată. Vă uitați prin ușa întredeschisă și vedeți o învălmășeală de bărbați și femei, toate cu maniere masculine. La bar, un bărbat ține o bătă la baseball și amenință cu ea în stânga și-n dreapta. Mulțimea dinăuntru este clar împărțită: într-o parte sunt cei ce aplaudă și-n alta cei care huiduie. Toți arată ca niște bețivi: furioși, cu fețele înroșite și saliva curgându-le pe bărbie.

Un om, probabil paznicul, se apropie și te întreabă:

„*Vrei să intri? Poți să alegi pe care parte să fii. Vrei să aplauzi sau să huidui? Nu contează ce alegi, îți garantăm că vei avea mulți urmăritori, multe like-uri, aprecieri și aplauze. Devii faimos dacă vii cu ceva isteț, fie suștii ceva sau ești împotriva la ceva. Și chiar dacă nu e ceva inteligent, e suficient să fie zgomotos. Nu contează nici dacă este adevărat sau fals atâta timp cât strigi destul de tare.*”

Iei în considerare oferta. Sună bine, mai ales acum când nu te urmărește nimeni, nici măcar un câine.

„*E periculos?*”, întrebi timid.

Vom merge și le vom spune oamenilor din Spania două lucruri simple:

Unu. Nu am fost cucerțiți. Continuăm să rezistăm și să ne revoltăm.

Doi. Nu trebuie să ne cereți iertare pentru nimic. Ajunge! Să nu ne mai jucăm cu trecutul îndepărtat pentru a justifica, cu demagogie și ipocrizie, crimele actuale: asasinarea celor care luptă pentru comunitatea lor, precum fratele Samir Flores Soberanes; genocidurile ascunse în spatele unor mega-proiecte, concepute și executate pentru satisfacția celui mai puternic — capitalismul — același care afectează fiecare colț al planetei; încurajarea cu bani și impunitatea oferită paramilitarilor; cumpărarea conștiinței și a demnității oamenilor cu 30 de bani.²

Noi, zapatistas, NU vrem să ne întoarcem la acel trecut, nici singuri, și cu atât mai puțin însoțiți de cineva care încearcă să semene resentimente rasiale și să-și hrănească naționalismul învechit cu presupusa splendoare a Imperiului Aztec, crescut din sângele semenilor săi, și să ne convingă, la rândul său, că odată cu căderea aceluia imperiu, popoarele originare de pe aceste pământuri au fost înfrânte.

Nici statul spaniol, nici Biserica Catolică nu trebuie să ne ceară iertare pentru nimic. Nu vom fi ecoul acelor impostori care se folosesc de sângele nostru și astfel ascund faptul că mâinile lor sunt pătate cu el.

Pentru ce ne va cere iertare Spania? Pentru că l-a născut pe Cervantes? Sau pe José Espronceda? Pe León Felipe, Federico García Lorca, Manuel Vázquez Montalbán, Miguel Hernández, Pedro Salinas, Antonio Machado, Lope de Vega, Bécquer, Almudena Grandes, Panchito Varona, Ana Belén, Sabina, Serrat, Ibáñez, Llach, Amparanoia, Miguel Ríos, Paco de Lucía, Víctor Manuel, Aute? Pe Buñuel, Almodóvar și Agrado, Saura, Fernán Gómez, Fernando León, Bardem? Pe Dalí, Miró, Goya, Picasso, el Greco și Velázquez? Pentru unii din cei mai mari gânditori critici ai lumii, sub semnul eliberator „(A)”? Pentru republica spaniolă? Pentru exil? Pentru fratele mayaș Gonzalo Guerrero?

Pentru ce ne va cere iertare Biserica Catolică? Pentru viața lui Bartolomé de las Casas? Pentru Don Samuel Ruiz García? Arturo Lona? Sergio Méndez Arceo? Sora Chapis? Pentru viețile preoților și surorilor religioase și laice care au fost alături de popoarele originare, fără să încerce să le conducă sau să le înlăture? Pentru cei care și-au riscat libertatea și viața pentru a apăra drepturile omului?

2. López Obrador a afirmat în repetate rânduri, începând din martie 2019 și cel mai recent într-o conferință de presă din 20 septembrie 2020, că Spania și Vaticanul ar trebui să își ceară scuze pentru colonialism. În același timp, administrația López Obrador a dublat mega-proiectele capitaliste ale administrațiilor anterioare, extrem de distructive social și ecologic.

-*-

În 2021 se vor împlini douăzeci de ani de la Marșul Culorilor Pământului, pe care l-am desfășurat, împreună cu popoarele noastre surori din Congresul Național al Indigenilor, pentru a ne revendica un loc în această națiune care acum se destramă.

Douăzeci de ani mai târziu, vom porni pe mare și pe jos pentru a spune planetei că, în lumea pe care o simțim în inima noastră colectivă, există loc pentru toți și toate. Pentru simplul motiv că această lume este posibilă doar dacă noi toți și toate luptăm să o construim.

Delegațiile zapatiste vor fi formate în mare parte din femei. Nu doar pentru că vor să întoarcă îmbrățișarea primită în cadrul întâlnirilor internaționale anterioare. Dar mai ales, pentru ca noi, bărbații zapatisti, să putem spune clar că suntem ceea ce suntem și nu suntem ceea ce nu suntem, datorită lor și împreună cu ele.

Invităm CNI-CIG să formeze o delegație care să ne însoțească și astfel să îmbogățim cuvântul nostru pentru cei ce luptă în locuri îndepărtate. Invităm în mod special o delegație a popoarelor care poartă mai departe numele, imaginea și sângele fratelui Samir Flores Soberanes, pentru ca durerea, furia, lupta și rezistența lui să ajungă departe.

Îi invităm pe cei a căror vocație, angajament și orizont sunt artele și științele să ne însoțească, de la distanță, în călătoria noastră. Ajutați-ne să răspândim ideea că în științe și în arte se află nu numai supraviețuirea umanității, ci și o lume nouă.

Pe scurt: vom pleca spre Europa în aprilie 2021. Data și ora? Nu știm... încă.

-*-

Compañeras, compañeros, compañeras:

Frați, surori și *hermanoas*, acesta este angajamentul nostru:

În fața puternicelor trenuri, canoele noastre.

În fața centralelor termoelectrice, luminițele pe care noi, *zapatistas*, le oferim femeilor care luptă în întreaga lume.

În fața zidurilor și a frontierelor, navigația noastră colectivă.

În fața marelui capital, un câmp obișnuit de porumb.

În fața distrugerii planetei, un munte care navighează în zori.

Din caietul de notițe al câinelui-pisică: „Comoara este Celălalt”.

Când a terminat, s-a uitat încet la mine cu unicul său ochi și mi-a spus: „Vă așteptam, Don Durito. Să știți că sunt ultimul dintre adevărații pirați care trăiesc în lume. Și spun «adevărați» pentru că acum există nenumărați «piraiți» care fură,ucid, distrug și ruinează din centrele financiare și din marile palate guvernamentale, fără să atingă mai multă apă decât cea din cada lor. Asta este misiunea ta (îmi întinde un dosar cu pergamente vechi): găsește comoara și pune-o în siguranță. Acum scuzați-mă, dar trebuie să mor.” Și, în timp ce spunea asta, și-a lăsat capul pe masă. Da, era mort. Papagalul și-a luat zborul și a zburat pe fereastră, spunând: „A murit exilatul din Mitilene, a murit fiul bastard din Lesbos, a murit mândria Mării Egee³¹. Deschideți cele nouă porți, iad îngrozitor, aici se va odihni marea Barbarossa. A găsit cine îi va călca pe urme, iar cel ce a făcut din ocean o lacrimă acum doarme. De-acum înainte, mândria adevăraților Pirați va naviga cu Scutul Negru.” Sub fereastră se întindea portul suedez Göteborg, iar în depărtare o nyckelharpa³² plângea...

Don Durito de La Lacandona. Octombrie 1999.³³

31. Acest pasaj se referă la Barbarossa (Barbă Roșie), care s-a născut în Mitilene, pe insula Lesbos din Marea Egee, și a ajuns la Constantinopol ca amiral al flotei sultanului.

32. Nyckelharpa este un instrument tradițional suedez cu coarde la care se cântă cu un arcuș și clape.

33. Fragmentul de mai sus este dintr-un comunicat din 1999, în care Don Durito, personajul gândac, recurent în scrierile EZLN, se întoarce dintr-o lungă călătorie în Europa. Traducerea și notele de subsol provin din „Conversații cu Durito”: http://cril.mitotedigital.org/sites/default/files/content/cwdcomplete_0.pdf

Micul gândac începe să vorbească despre cum un baton de ciocolată l-a salvat de la moarte în steпа siberiană, în timp ce se îndrepta din ținuturile Sami²⁸ – acolo unde a cântat Yoik²⁹ – spre teritoriul Selkup³⁰ pentru a onora Cedrul, copacul vieții. „*M-am dus să învăț, pentru asta sunt călătoriile. Pentru că există rezistențe și revolte care nu sunt mai puțin importante și eroice pentru că sunt depărtate în timp și spațiu*”, spune el în timp ce, cu multiplele sale piciorușe eliberează ciocolata din închisoarea sa lucioasă, bate din palme și mănâncă o porție, toate în același timp.

În ceea ce o privește, Calamidad a înțeles că trebuie să te gândești la ce urmează și, cu mânuțele ei unse de ciocolată, declară entuziasmată: „¡Vamos a jugar a las palomitas!”.

-*-

De la Centrul Zapatist de Formare Maritimă și Terestră.

SupGaleano susține atelierul „El Gómito Internacionalista”.

Mexic, decembrie 2020.

Suntem zapatistas, purtăm virusul rezistenței și al rebeliunii. Ca atare, vom merge pe cele cinci continente.

Atât... deocamdată.

Din munții din sud-estul Mexicului.

În numele femeilor, bărbaților și *otroas* zapatistas.

Subcomandante Insurgente Moisés.

México, octombrie 2020.

-*-

P. S. Da, este a șasea parte și, precum călătoria, va continua în sens invers. Adică, va fi urmată de a cincea parte, apoi de a patra, apoi de a treia, apoi de a doua și se va încheia cu prima.

28. Sami este populația indigenă care trăiește în părțile nordice ale Suediei, Norvegiei, Finlandei și Rusiei.

29. Yoik este un tip de cântec tradițional Sami.

30. Selkup este o populație indigenă al cărui teritoriu tradițional se află în centrul Rusiei, între râurile Ob și Yenisey. Copacii sunt un simbol religios important pentru Selkup, cedrul personificând lumea morților.

A cincea parte: PRIVIREA ȘI DISTANȚA PÂNĂ LA UȘĂ

Octombrie 2020.

Să presupunem că e posibil să alegi, de exemplu, unde să-ți îndrepti privirea. Să presupunem că te-ai putea elibera, fie și numai pentru o clipă, de tirania rețelilor sociale care-ți impun nu numai ce privești și ce vorbești, ci și cum privești și cum vorbești. Să presupunem deci că-ți ridici privirea. Mai sus, de la nivelul imediat, la cel local, la cel regional, la cel național și la cel global. Vezi? Da, haos, confuzie, dezordine. Să presupunem atunci că ești o ființă umană, adică nu o aplicație digitală care caută, clasifică, ierarhizează, judecă și sancționează rapid. Astfel, tu alegi ce privești... și cum privești. S-ar putea ca, și doar presupun acum, a privi și a judeca să nu fie același lucru. Deci tu nu doar alegi, ci și decizi cum privești. Și atunci întrebarea pe care o pui să fie „*ce este asta?*”, în loc de „*este greșit sau corect?*”. Bineînțeles, ultima întrebare duce de obicei la o dezbatere savuroasă (mai există încă debateri?!). Și apoi la „*E greșit — sau corect — pentru că așa spun eu*”. Sau poate duce la o discuție despre ce este corect și ce este greșit, iar de aici se ajunge la argumente și citări cu note de subsol. Într-adevăr, ai dreptate, e mai bine decât să recurgem la „like-uri” și „thumbs up”. Dar ce propun eu e să schimbăm punctul de plecare: să alegem destinația privirii.

De exemplu, decizi să-ți îndrepti privirea spre musulmani. Ai putea alege să privești, de exemplu, spre cei care au comis atacul de la Charlie Hebdo sau spre cei care sunt acum pe străzile Franței pentru a-și revendica, pentru a-și cere, pentru a-și impune drepturile. Din moment ce ai ajuns să citești rândurile astea, probabil că vei opta pentru cei „sans papiers”³. Desigur, te simți, de asemenea, obligat să declari că Macron este

3. „Fără acte”, din franceză.

„*Așa e!*”, aproape strigă Defensa și se uită cu drag la bătrân. Și continuă: „*Dacă deja știm unde ne îndreptăm, asta înseamnă că știm și unde nu vrem să ajungem. Așadar, cu fiecare pas ne îndepărtăm de o parte și ne apropiem de cealaltă. Nu am ajuns încă acolo, dar calea pe care o urmăm ne arată deja ce destinație avem. Dacă vrem să mâncăm tamales, nu vom cultiva dovleac.*”

Întregul auditoriu tresare dezgustat, ceea ce e de înțeles, imaginându-și o supă de dovleac oribilă.

„*Trecem prin furtună cum știm mai bine, dar ne pregătim deja pentru ce va urma. Și ne pregătim chiar acum. De aceea trebuie să ducem cuvântul nostru departe. Nu contează dacă persoana care l-a spus prima dată nu mai este printre noi; ce contează e ca sămânța să ajungă într-un pământ bun și ca, acolo unde există deja, să se dezvolte. Altfel zis, cuvântul nostru vine în primăvară. Aceasta este misiunea noastră: să fim o sămânță care caută alte semințe*”, spune Defensa Zapatista și, întorcându-se spre Esperanza, întreabă: „*Ai înțeles?*”

Esperanza se ridică în picioare și, cu toată solemnitatea celor nouă ani ai săi, îi răspunde serioasă:

„*Da, bineînțeles, am înțeles că o să murim toți într-un mod mizerabil.*”

Și imediat adaugă: „*Dar facem să merite!*”

Toată lumea aplaudă.

Pentru a întări ideea Esperanței de „a face să merite”, Bătrânul Antonio scoate din rucsac o pungă de ciocolate numite „sărutări”.

Câinele-pisică înghite o bună parte din ele dintr-o singură înghițitură, deși calul preferă să roadă în continuare sticla de plastic.

Elías Contreras, comisia de anchetă a EZLN, repetă încet „*vom face să merite*” și își trimite gândurile și inima fratelui Samir Flores și celor care înfruntă, doar cu demnitatea lor, pe gălăgiosul hoț de apă și de viață care se ascunde în spatele armelor supraveghetorului, cel care în vorbăria sa își ascunde supunerea oarbă față de adevăratul Conducător: în primul rând banii, apoi banii și iar banii.²⁷ Niciodată dreptate, niciodată libertate și viață nici atât.

27. Aici se face referire la lupta comunităților din Morelos care se opun construcției unei centrale termoelectrice în regiunea lor, parte din mega-proiectul „Planul integrat pentru Morelos”. Samir Flores, unul dintre liderii rezistenței, a fost ucis în februarie 2019, în cadrul acestei lupte. „Supraveghetorul” se referă la președintele mexican Andrés Manuel Lopez Obrador, care susține mega-proiectul și își protejează interesele de afaceri în favoarea centralei care lasă comunitățile locale fără rezerve de apă.

căutarea unei *flor prometida*²³; ca Louis Lingg fără bombele punk²⁴; ca Panchito Varona căutând, în spatele unui acord, un aprilie furat²⁵; ca un ska fără slam; ca o înghețată de nuci fără Sup s-o acompanieze.

Dar Defensă fiind apărare și, de asemenea, zapatistă, nu acceptă nimic din toate acestea și, în rezistență și rebeliune, se uită spre Bătrânul Antonio pentru ajutor.

„*Dar furtunile nu țin cont de nimic: lovesc la fel pe mare și pe uscat, pe cer și pe pământ. Chiar și măruntaiele pământului se răsucesc, iar oamenii, plantele și animalele suferă. Indiferent de culoarea lor, de mărimea lor, de felul lor*”, spune Bătrânul Antonio cu o voce joasă.

Toată lumea e tăcută, parțial în semn de respect, parțial de groază.

Bătrânul Antonio continuă: „*Femeile și bărbații caută să se adăpostească de vânturi, ploii și pământuri distruse și așteaptă ca acestea să treacă pentru a vedea ce a rămas și ce nu. Dar pământul face mai mult pentru că se pregătește pentru mai târziu, pentru ceea ce urmează. Și, în acest proces, începe deja să se schimbe. Terra nu așteaptă până când se termină furtuna pentru a vedea ce are de făcut, ci începe să construiască din timp. De aceea, înțelepții spun că dimineața nu vine și nu apare brusc, dar că ea se ascunde deja în umbră și, cine știe să caute, o găsește în crăpăturile nopții. De aceea, bărbații și femeile care cultivă porumb, atunci când seamănă, visează la tortillas, la atole, la pozol, tamales și marquesote²⁶. Nu există încă, dar ei știu că vor exista și asta le ghidează munca. Ei se uită la munca lor și văd roadele înainte ca sămânța să atingă pământul.*

Bărbații și femeile porumbului, atunci când privesc această lume și suferințele ei, privesc și lumea care va fi creată și își croiesc propriul drum spre ea. Privesc în trei direcții: spre ceea ce a fost; spre ceea ce este acum; și spre ceea ce va veni. În acest fel, ei știu că sădesc o comoară: privirea însăși.”

Defensă aprobă cu entuziasm. Înțelege că Bătrânul Antonio înțelege argumentul pe care ea n-a reușit să-l explice. Două generații depărtate în calendar și geografie construiesc un pod care merge înainte și înapoi... ca niște drumuri.

23. „Flor prometida” („Floare promisă”) este piesa celui de-al șaptelea album cu același titlu al artistei pop spaniole Luz Casal.

24. *Louis Lingg and the Bombs* este o trupă punk anarhistă din Franța numită în onoarea anarhistului din Chicago Louis Lingg, care a fost condamnat la moarte în 1887 pentru că ar fi fabricat bombele folosite în revolta din Piața Haymarket. Lingg s-a sinucis în închisoare folosind un dispozitiv exploziv.

25. „Quién me ha robado el mes de abril” („Cine mi-a furat luna aprilie?”) este un cântec scris de scriitorul și producătorul spaniol de muzică rock Panchito Varona și cântat de compozitorul și muzicianul spaniol Joaquín Sabina.

26. Alimente și băuturi pe bază de porumb, comune în sudul Mexicului.

un imbecil. Dar, trecând peste această privire rapidă în sus, te întorci la *sit-in*-urile, taberele și marșurile de protest ale refugiaților. Te întrebi de numărul lor. Par a fi mulți, sau puțini, sau prea mulți, sau suficienți. Astfel, ai trecut de la identitatea lor religioasă la numărul lor. Și atunci te întrebi ce vor, pentru ce luptă? Și aici trebuie să decizi dacă te uiți în mass-media și pe rețelele sociale pentru a afla... sau îi ascuți direct pe ei. Să presupunem că îi poți întreba. Îi întrebi ce credință religioasă au, câți sunt? Sau îi întrebi de ce și-au părăsit țara și au decis să vină pe meleaguri și sub ceruri care au o altă limbă, o altă cultură, o altă lege, un alt mod de viață? Poate îți vor răspunde cu un singur cuvânt: război. Sau poate că vor detalia ce înseamnă acest cuvânt în realitatea lor. Război. Te hotărăști să cercetezi: război unde? Sau, mai bine zis, de ce război? Te copleșesc cu explicații: credințe religioase, dispute teritoriale, jefuirea resurselor sau pur și simplu prostie. Dar nu ești mulțumit și întrebi cine beneficiază de pe urma distrugerii, depopulării, reconstrucției și repopulării. Găsești informații despre diverse corporații. Cauți mai multe despre ele și descoperi că acestea se află în mai multe țări și că produc nu numai arme, ci și mașini, rachete interstelare, cuptoare cu microunde, servicii de coletărie, bănci, rețele sociale, „conținut media”, îmbrăcăminte, telefoane mobile și computere, încălțăminte, alimente organice și nu numai, companii de transport maritim, vânzări online, trenuri, șefi de guverne și cabinete, centre de cercetare științifică și nu numai, lanțuri de hoteluri și restaurante, *fast-food*-uri, companii aeriene, centrale termoelectrice și, bineînțeles, fundații de ajutor „umanitar”. Ai putea spune, deci, că responsabilitatea revine umanității sau întregii lumi.

Dar, te întrebi dacă lumea sau umanitatea nu sunt responsabile și de acest marș, de acest *sit-in*, de tabăra de refugiați, de acea rezistență. Și ajungi la concluzia că, probabil, e foarte posibil ca întregul sistem să fie responsabil. Un sistem care produce și reproduce durerea, pe cei care o provoacă și pe cei care o îndură.

Acum întoarce-ți privirea spre protestele de pe străzile Franței. Să presupunem că sunt puțini oameni, foarte puțini, că este numai o femeie care poartă în brațe un copil. Îți mai pasă acum de credințele ei religioase, de limba ei, de hainele ei, de cultura ei, de modul ei de viață? Contează că este doar o femeie care poartă în brațe un copil? Acum uită pentru o clipă de femeie și focalizează-ți privirea doar asupra copilului. Contează dacă este băiat, fată sau altc? Contează ce culoare a pielii are? Poate descoperi acum că ceea ce contează este viața sa.

Acum, mergi mai departe; până la urmă, ai ajuns până la rândurile astea, așa că încă câteva în plus n-o să-ți facă rău. Bine, nu foarte mult rău.

Să presupunem că această femeie îți vorbește și că ai privilegiul să-nțelegi ce spune. Crezi că-ți va cere să-i ceri scuze pentru culoarea pielii tale, pentru credința sau necredința ta religioasă, pentru naționalitatea ta, strămoșii tăi, limba ta, genul tău, pentru obiceiurile tale? Te grăbești să-ți ceri scuze pentru că ești cine ești? Speri să te ierte și să te întorci la viața ta cu datoria achitată pe deplin? Sau să nu te ierte și să-ți spui: „*Măcar am încercat și îmi pare sincer rău pentru ceea ce sunt*”?

Sau ți-e teamă că nu-ți va vorbi, că doar te va privi în tăcere, iar tu vei simți că această privire te întrebă: „*Și tu?*”.

Dacă ajungi la acest raționament-sentiment-îngrijorare-deznădejde, atunci, îmi pare rău, ești fără speranță: ești o ființă umană.

-*-

Acum că te-ai convins că nu ești un **bot**, repetă acest exercițiu și pe Insula Lesbos, pe Stânca Gibraltarului, în Canalul Mânecii, în Napoli, în râul Suchiate, în Rio Bravo.

Acum întoarce-ți privirea spre Palestina, Kurdistan, Euskadi⁴ și Wallmapu⁵. Da, știi, e un pic amețitor... și asta nu e tot. Dar, în aceste locuri, există și cei (mulți sau puțini sau prea mulți sau suficienți) care luptă tot pentru viață. Dar se pare că ei văd viața strâns legată de pământul lor, de limba lor, de cultura lor, de modul lor de viață — ceea ce Congresul Național Indigen [CNI] ne-a învățat să numim „teritoriu”, care nu este o simplă bucată de pământ. Nu ți-ar plăcea ca acei oameni să-ți spună poveștile lor, lupta lor, visele lor? Știi, poate că ți-ar fi mai simplu să cauți pe Wikipedia, dar nu ești tentat să auzi direct de la ei și să încerci să-i înțelegi?

Întoarce-te acum spre ceea ce se află între râurile Bravo și Suchiate. Mergi într-un loc numit „Morelos”. Îndreaptă-ți privirea spre municipiul Temoac. Concentrează-te acum asupra comunității din Amilcingo. Vezi casa aceea? Este casa unui om care a purtat numele de Samir Flores Soberanes. A fost ucis în fața acelei uși. Greșeala lui? S-a opus unui megaproiect care pentru viețile comunităților din care face parte înseamnă moartea. Nu, nu am greșit formularea: Samir a fost ucis nu pentru că și-a apărat viața personală, ci pentru că a apărat viața comunităților sale.

Mai mult, Samir a fost ucis pentru că a apărat viețile unor generații la care nici nu ne-am gândit încă. Fiindcă pentru Samir, pentru ai săi *compañeras* și *compañeros*,

4. Țara Bascilor.

5. Teritoriul Mapuche.

„*Nu!*” strigă Defensa și se prinde cu mâinile de cap – stricându-și coafura pe care mama sa i-a aranjat-o timp de o jumătate de oră.

Esperanza ezită, dar încearcă din nou: „*Știu! Îl miștim pe Pedrito, îi spunem că acolo unde vrem să mergem există multe bomboane, dar nu avem cum să ajungem acolo, iar cine face un drum mai repede primește toate bomboanele.*”

Defensa răspunde: „*Adică să cerem ajutorul nenorociților de bărbați? Niciodată! O vom face noi însene, ca femeii ce suntem.*”

„*Adevărat*”, recunoaște Esperanza, „*și poate chiar o să fie ciocolată acolo*”.

Defensa continuă: „*Dar dacă ne pierdem atunci când încercăm să facem drumul?*”

„*Strigăm după ajutor? Aprindem niște petarde sau luăm cu noi scoica să chemăm sătenii să vină să ne salveze?*”, răspunde Esperanza.

Defensa își dă seama că Esperanza ia problema la propriu și, în plus, toți cei adunați în jur o aprobă. De exemplu, câinele-pisică își linge acum mustățile imaginându-și oala de la capătul curcubeului plină de ciocolată, iar calul bănuiește că va găsi și porumb sărat și o altă oala plină cu sticle de plastic; și Calamidad repetă coregrafia concepută pentru ea de SupGaleano, numită *pas de chocolat*, care constă în a face echilibristică, în stil „rinocer”, deasupra unei oale.

La rândul său, încă de la prima întrebare Elías Contreras și-a scos maceta și îi ascute cele două tășuri.

Puțin mai încolo, o ființă indefinită, extraordinar de asemănătoare cu un gândac, cară un banner pe care scrie „*Spune-mi Ishmael*” și discută cu Bătrânul Antonio despre avantajele imobilității pe uscat, argumentând astfel: „*Da, într-adevăr, dragul meu Queequog, nicio balenă albă nu se apropie de port*”²¹. Bătrânul indigen zapatist, profesorul involuntar al generației care s-a revoltat în 1994, își rulează o țigară și ascultă cu atenție argumentele gândăcelului.

Defensa Zapatista își asumă faptul că, la fel ca științele și artele, se află în situația dificilă de a fi neînțeleasă: ca un *pas de deux* fără îmbrățișarea care susține piruetele sau un *porté*; ca un film închis într-o cutie în așteptarea unei priviri care să-l salveze; ca un port fără bărci; ca o *cumbia* în așteptarea unor șolduri care să-i dea vocație și destinație; ca un Cigala concav fără convex²²; ca atunci când Luz Casal a plecat în

21. Prima replică din Moby Dick, carte scrisă de Herman Melville. Ishmael este naratorul cărții. Queequog este un alt personaj din carte.

22. „Concavo y convexo” („Concav și convex”) este titlul unui cântec de dragoste al cântărețului de flamenco Diego el Cigala.

A treia parte: MISIUNEA

Cum încearcă Defensa Zapatista să explice Esperanței care este misiunea zapatismului și alte idei fericite.

„Bun, o să-ți explic ceva foarte important. Nu poți să iei notițe, dar ține bine minte. Poți să-ți uiți oriunde caietul cu notițe, dar ce ai în minte ai cu tine mereu.”

Defensa Zapatista umblă dintr-o parte în alta, cum obișnuia SupMarcos să facă atunci când explica ceva foarte important. Esperanța stă pe un buștean, pe care, prevăzătoare, a pus o bucată de nailon să acopere lemnul jilav, mușchii, ciupercile și crengile uscate.

„Crezi că vom reuși să vedem unde ne duce lupta?”, spune într-o răsufare Defensa Zapatista, gesticulând aiurea cu mânuțele sale mici.

Esperanța se gândește la un răspuns, dar e clar că Defensa a pus o întrebare retorică, adică nu este interesată de răspuns, ci de întrebările care urmează primei întrebări. A urmat metoda științifică, susține Defensa Zapatista.

„Problema nu este să ajungi acolo, ci să-ți croiești un drum. Adică, dacă nu există o cale, atunci ea trebuie făcută, cum altfel?”, spune fata în timp ce mănuieste o macetă, care cine știe de unde a apărut – sigur cineva, undeva o caută.

„Deci, problema s-a schimbat și acum cea mai importantă este calea. Pentru că, dacă nu există nicio cale de a ajunge acolo unde vrei să ajungi, atunci asta e preocuparea ta principală. Deci, ce facem dacă nu există nici o cale de a ajunge acolo unde vrem să mergem?”

Esperanța răspunde cu încredere: „Așteptăm să se oprească ploaia ca să nu ne udăm când facem calea.”

pentru popoarele indigene ce formează CNI și pentru noi *nosotros, nosotras, nosotrosas Zapatistas*, viața comunității nu este ceva care are loc doar în prezent. Este, mai presus de toate, ceea ce va urma. Viața comunității este ceva ce se construiește astăzi, dar pentru ziua de mâine. Viața comunității se transmite generațiilor viitoare. Crezi că dacă criminalii – atât intelectual, cât și fizic – își vor cere iertare, am încheiat socoteala? Crezi că familia ta, organizația ta, CNI, *nosotr@s*, ne vom mulțumi cu scuzele criminalilor? „Iertați-mă, eu l-am făcut ținta asasinilor; dintotdeauna am fost o gură-spartă. Voi încerca să mă schimb; sau nu neapărat. Mi-am cerut deja scuze, acum terminați cu protestele și vom finaliza centrala termoelectrică, pentru că altfel vom pierde mulți bani”. Crezi că asta se așteaptă, la asta ne așteptăm, pentru asta luptă, pentru asta luptăm? Pentru scuze? Pentru declarații ca: „Iertați-ne, da, l-am ucis pe Samir și cu acest proiect ucidem și comunitățile voastre. Așa că, iertați-ne. Și dacă nu ne iertați, oricum nu ne pasă, proiectul trebuie dus la bun sfârșit”?

Și se pare că oamenii care ar cere iertare pentru centrala termoelectrică sunt aceiași oameni care se află în spatele trenului, prost numit, „Maya”, aceiași oameni care se află în spatele „coridorului trans-istmic”, aceiași care se află în spatele barajelor, minelor deschise și centralelor electrice, aceiași oameni care închid granițele pentru a opri migrația cauzată de războaiele pe care ei înșiși le alimentează, aceiași care hărțuiesc populația Mapuche și care îi masacrează pe kurzi, aceiași care distrug Palestina, aceiași care împușcă afro-americani, aceiași care exploatează (direct sau indirect) muncitorii din toate colțurile lumii, aceiași care cultivă și glorifică violența de gen, aceiași care obligă copiii la prostituție, aceiași care te spionează pentru a-ți afla plăcerile pe care să ți le vândă apoi, iar dacă nu-ți place ceva, să te facă să-ți placă. Sunt aceiași oameni care distrug natura. Aceiași oameni care vor să ne facă pe noi, pe voi, pe toți și toate să credem că responsabilitatea pentru aceste crime mondiale, care continuă și azi, e responsabilitatea națiunilor, a credințelor religioase, a rezistenței la progres, a conservatorilor, a limbilor, a istoriilor, a obiceiurilor. Că totul se reduce la individ... sau individă (să nu neglijam egalitatea de gen).

Dacă ai putea merge în toate colțurile acestei planete muribunde, ce ai face? Ei bine, nu știm. Dar noi, *nosotras, nosotros, nosotrosas zapatistas* am merge să învățăm. Și să dansăm, bineînțeles, dar cred că nu se exclud reciproc. Dacă ar exista o astfel de oportunitate, am fi dispus să riscăm totul, totul. Nu doar viața noastră individuală, ci și pe cea colectivă. Și dacă posibilitatea asta nu ar exista, am lupta să o creăm, să o construim, ca și cum ar fi o navă. Da, știu, e o nebunie, ceva de neînchipuit.

Cine ar fi crezut că soarta celor care se împotrivesc unei termocentrale dintr-un colțșor de Mexic ar putea fi de interes pentru palestinieni, populației Mapuche, bascilor, refugiaților, afro-americanilor, unui tânăr ecologist suedez, unei războinice kurde, unei femei care luptă într-o altă parte a planetei, în Japonia, China, Coreea, Oceania, în Mama-Africa?

Nu ar trebui, dimpotrivă, să mergem, de exemplu, în Chablekal, în Yucatan, la sediul *Equipo Indignación* [Echipei Indignarea] și să zicem: „*Hei! Voi sunteți credincioși și aveți pielea albă. Cereți-vă iertare!*”? Sunt aproape sigur că ar răspunde: „*Nicio problemă, dar așteptați-vă rândul, pentru că acum suntem ocupați cu însoțirea celor care se opun Trenului Maya, a celor care suferă exproprieri, persecuții, închisoarea, moartea*”. Și ar adăuga: „*De asemenea, trebuie să ne confruntăm cu acuzația Liderului Suprem că suntem finanțați de Illuminati ca parte a unui complot interplanetar pentru a opri 4T*”⁶. În schimb, sunt sigur că ar folosi verbul „a însoți”, și nu „a dirija”, „a comanda”, „a conduce”.

Sau ar trebui mai degrabă să invadăm Europa, strigând „*Predați-vă, fețe palide!*” și să distrugem Parthenonul, Luvrul și Prado și, în loc de sculpturi și picturi, să umplem totul cu broderii zapatiste, mai ales măști zapatiste – care, apropo, sunt și eficiente și drăguțe; și, în loc de paste, fructe de mare și paella, să impunem consumul de *elote*, *cacaté* și *yerba mora*; în loc de sucuri, vin și bere, obligatoriu *pozol*⁷; și cine iese pe stradă fără cagulă, amendă sau închisoare (da, e opțional, nu trebuie să exagerăm); și să exclame „*Hei, voi rockerilor, de acum încolo numai marimba mai cântați! Și numai cumbia, fără reggaeton* (tentant, nu-i așa?)! *Hai, Panchito Varona și Sabina*⁸ – *toată lumea să strigăm în cor – să auzim „Cartas Marcadas*”⁹ fără oprire, chiar dacă e zece seara, unsprezece, doisprezece, unu, doi, trei... atunci

6. López Obrador își concepe proiectul de guvernare ca „a patra transformare” (4T), care se presupune că ar urma unor evenimente istorice precum independența Mexicului (1810), o perioadă de reforme de la mijlocul secolului al XIX-lea și Revoluția mexicană (1910). La 28 august 2020, administrația lui López Obrador a declarat că opoziția față de proiectul preferat al guvernului său [„Trenul mayaș”] a fost finanțată de fundații străine conectate cu Departamentul de Stat al SUA.

7. Elote este porumbul proaspăt; cacaté este un fruct comun în Chiapas; yerba mora este o plantă din familia Solanaceelor folosită culinar și medicinal, iar pozol o băutură făcută din porumb măcinat amestecat cu apă, toate acestea fiind comune pe teritoriul zapatist.

8. Panchito Varona este un scriitor și producător spaniol de muzică rock. Joaquín Sabina este un compozitor și muzician spaniol.

9. „Cartas Marcadas” („Cărți marcate”) este un cântec popular cântat de Pedro Infante în filmul cu același nume din 1948. EZLN a făcut referire la acest cântec de multe ori de-a lungul anilor, inclusiv atunci când a fost cântat într-o tabără de protest a rezidenților zapatisti din comunitatea Amador Hernandez, în fața soldaților care mențineau ocupația militară mexicană în zonă, în 1999.

*Cu zece tunuri de-o parte și de alta,
vânt din pupă, toate pânzele sus,
nu taie marea, ci zboară
o brigantină cu vele;*

*o corabie de pirați pe care o numesc „Temuta”
pentru vitejia sa,
pe toată marea cunoscută
dintr-un capăt în altul*²⁰.

Când Subcomandante Insurgente Moisés, liderul expediției în pregătire, s-a întors, l-a găsit pe SupGaleano zâmbind inexplicabil. Sup tocmai își găsise o altă pipă, de data asta întregă, în buzunarul pantalonilor.

Am fost martor.
Ham-Miau.

20. Fragment din poemul „Canción del pirata” al poetului romantic spaniol José de Espronceda; traducerea noastră.

Sup: *Și cine v-a zis că mergeți cu avionul?*

Ea: *Noi am zis.*

Sup: *Dar de unde vin toate lucrurile pe care mi le spui?*

Ea: *Păi, Esperanza a venit la adunarea femeilor și ne-a spus că vom muri toate într-un mod mizerabil dacă mergem cu blestemații ăia de bărbați. Așa că ne-am gândit la asta în adunare și am căzut de acord că nu ne este teamă și că suntem dispuse și foarte hotărâte ca bărbații să moară mizerabil fără noi.*

Am făcut deja socoteala și vom închiria avionul pe care Calderón l-a cumpărat pentru Peña Nieto și pe care guvernele proaste de astăzi nu știu să-l folosească. Au spus că biletul va fi 500 de pesos de persoană. În momentul de față, sunt 111 companii înscrise, dar cred că lipsesc echipele de fotbal feminin ale las milicianas. Deci, dacă mergem doar 111, ar fi 55.500,00 pesos, dar femeile și copiii plătesc doar jumătate, deci 27.750 pesos. Trebuie deduse TVA-ul și alte onorarii, deci să zicem vreo 10.000 de pesos pentru noi toate. Asta dacă dolarul nu se devalorizează; dacă da, atunci și mai puțin. Dar, ca să nu ne certăm pe bani, o să le dăm boul unui prieten, un bou ca boul de știi-tu-cine; dar ce să facem, așa sunt toți ăștia macho.

SupGaleano a tăcut dintr-odată, încercând să-și amintească unde naiba a lăsat pipa de urgență. Dar când a văzut că femeile au început să care găini, cocoși, pui, porci, rațe și curcani, i-a spus lui Monarca: „*Repede, sună-l pe SubMoy și spune-i să vină urgent!*”

Convoiul de femei, plante și animale se întindea dincolo de pășune. După ei, grupul lui Defensa Zapatista, în frunte cu Pablito (care acum acționa după principiul „*dacă nu-i poți învinge, alătură-te lor*”) cu calul său, urmat de dragul de Amado pe bicicletă (cu pană la roată), urmat de câinele-pisică ce păzea o turmă de vite. Defensa și Esperanza măsurau barca să vadă dacă golurile pe care le vor da la fotbal o să încapă. Calul avea o plasă cu sticle de plastic atârnată de bot. Îi urma Calamidad, ce ținea în brațe un purceluș care guița de teamă că-l va arunca în râu doar ca să-l poată salva... și pe bună dreptate.

Convoiul se încheia cu cineva care semăna foarte mult cu un gândăcel. Avea un petic de pirat pe ochiul drept, o sârmă răsucită ca un cârlig pe unul din piciorușe și pe altul un fel de picior de lemn, de fapt o simplă așchie de la lemnul folosit la bărci. Fiița asta ciudată, fluturând o bucățică de tablă pe post de mască, a recitat cu o intonație demnă de laudă:

ne oprim pentru că mâine trebuie să ne trezim devreme. Și tu, cel de acolo! Fost-rege¹⁰, *lașule, lasă elefanții ăia în pace și apucă-te de gătit! Supă de dovleac pentru toată curtea!* (știu, cruzimea mea este rafinată)”

Acum spune-mi, crezi că coșmarul celor de la vârful este că vor fi obligați să-și ceară scuze? Nu cumva coșmarul lor cel mare ar fi ca ei să dispară, să nu conteze, să nu mai fie luați în seamă, să nu mai fie nimic, ca lumea lor să se prăbușească fără să scoată un sunet, fără ca cineva să-și amintească de ei, să le ridice statui, muzee, să le dedice imnuri, zile comemorative? Nu cumva o asemenea posibilă realitate i-ar panica cu adevărat?

.*-

A fost unul dintre puținele momente în care regretatul SupMarcos nu a recurs la o comparație cinematografică pentru a explica ceva. Nu ați fost prin preajmă ca să știți și nici eu să vă spun, dar SupMarcos putea explica toate etapele scurtei sale vieți prin referire la un film. Sau ilustra orice explicație despre situația națională sau internațională cu sintagma „ca în filmul ăsta sau ăsta”. Desigur, de mai multe ori a trebuit să rescrie scenariul pentru a-l adapta la situație, dar cum majoritatea dintre noi nu văzusem filmul la care făcea referire și nu aveam semnal la telefon să căutăm pe Wikipedia, îl credeam. Dar, hai să nu divagăm. Stai un pic, cred că a lăsat-o scrisă aici undeva, în teancul ăsta de hârtii care-i umple cufărul... Uite-o! Deci, zice așa:

„Pentru a înțelege mai bine determinarea noastră și dimensiunea îndrăznelii noastre, imaginați-vă că moartea este o poartă. Există multe și variate speculații despre ceea ce se află în spatele acestei porți: raiul, iadul, purgatoriul, neantul. Și despre toate acestea există zeci de descrieri. Așadar, viața ar putea fi concepută ca o cale spre acea poartă. Poarta, adică moartea, ar fi astfel un punct de sosire... sau o întrerupere, tăietura impertinentă a absenței rănind aerul vieții.

La poartă s-ar ajunge, apoi, prin violența torturii și a crimei, printr-un accident nefericit, prin suferința bolilor, prin epuizare sau prin dorință. Adică, deși de cele

10. Fostul rege spaniol Juan Carlos I a fugit din țară la începutul anului 2020 pentru a evita proce-sele în care este acuzat de corupție. În 2012 au fost publicate o serie de fotografii care îl surprindeau pe acesta la vânătoare de elefanți în Botswana, în timp ce Spania se afla în mijlocul unei grave crize economice.

mai multe ori se ajunge la poartă fără dorință sau intenție, este de asemenea posibil să fi fost o alegere.

Pentru popoarele originare, zapatistii de azi, moartea era o poartă prezentă aproape de la naștere. Copiii o întâlneau înainte de vârsta de cinci ani și febra și diareea îi făceau să o traverseze. Ce-am făcut la 1 ianuarie 1994 a fost să încercăm să ne îndepărtăm de acea poartă. Sigur, pentru scopul nostru trebuia să fim dispuși să o traversăm, chiar dacă nu ne doream asta. De atunci înainte, toate eforturile noastre au fost și continuă să fie să ne îndepărtăm cât mai mult posibil de acea poartă, să ne «creștem speranța de viață», cum zic specialiștii. Dar o viață demnă, am adăuga noi. Încercăm să îndepărtăm poarta până în punctul în care o putem lăsa la o parte, foarte departe de noi. De aceea am spus la începutul revoltei că «pentru a trăi, murim». Pentru că, dacă nu lăsăm moștenire viața, adică drumul, atunci de ce mai trăim?»

-*-

A da mai departe viața.

Asta a fost preocuparea lui Samir Flores Soberanes. Și la asta se rezumă lupta *del Frente de Pueblos en Defensa del Agua y de la Tierra de Morelos, Puebla y Tlaxcala* [Frontului Popular pentru Apărarea Apei și a Teritoriului Morelos, Puebla și Tlaxcala], în rezistența și rebeliunea lor împotriva centralei termoelectrice și a așa-numitului „Proiect Integrat pentru Morelos”. La cererea lor de a opri acest proiect al morții, guvernul a răspuns că s-ar pierde prea mulți bani.

Ce se întâmplă în Morelos este ceea ce se întâmplă în întreaga lume: confruntarea dintre bani și viață. Și în această confruntare, în acest război, nicio persoană onestă nu ar trebui să fie neutră: este fie pentru bani, fie pentru viață.

Așadar, am putea concluziona că lupta pentru viață nu este o obsesie a popoarele indigene. Este mai degrabă... o vocație... și una colectivă.

Bun! Noroc și să nu uităm că iertarea și dreptatea nu sunt același lucru!

Din Alpi, întrebându-se ce să invadeze mai întâi: Germania, Austria, Elveția, Franța, Italia, Slovenia, Monaco, Liechtenstein? Glumesc... sau nu?

SupGaleano exersându-și cea mai elegantă „vărsătură”.

México, octombrie 2020.

Jacobo: „Poate... mai bine hai să vezi cu ochii tăi”.

SupGaleano, privind „flota” zapatistă, rupe o altă pipă. Pe malul râului, erau aliniat cele șase bărci cu nume extravagante, pline de ghivece și flori.

„Ce-i cu toate astea?”, a întrebat Sup, mai degrabă din politețe.

„Sunt bagajele tovarășelor”, a răspuns Rubén resemnat.

SupGaleano: „Bagajele lor?”

Rubén: „Da, au venit și au spus doar «să aveți grijă de astea» și au lăsat plântuțele astea. Apoi a venit o fetiță, al cărei nume nu-l știu, care a întrebat dacă călătoria va dura mult, adică dacă ne va lua mult timp să ajungem la destinație. Am întrebat-o de ce întreabă, dacă și mama ei pleacă sau de ce. Mi-a zis că nu, dar că ar fi vrut să trimită un copăcel, însă dacă va dura prea mult călătoria, o să ajungă acolo gata crescut și vom putea sta la umbra lui la un pozol¹⁹ dacă soarele e prea puternic.”

„Dar toate sunt la fel”, a susținut SupGaleano (referindu-se la plante, bineînțeles).

„Nu-i adevărat.” a răspuns Alejandra, membră CCRI. „Asta este estafiate [salvie de prerie], pentru dureri de burtă; aici e cimbru; acolo e mentă creță; acolo mușețel, oregano, pătrușel, coriandru, dafin, epazote, aloe vera; asta este pentru diaree, asta pentru arsuri, aia pentru insomnii, asta pentru dureri de dinți, asta pentru colici, asta se numește «vindecă-tot», aia este pentru vărsături, la fel și momo, yerba mora, ceapă de tuns, virnant, geranium, garoafe, lălele, trandafiri, mañanitas; și așa mai departe.”

Jacobo s-a simțit obligat să clarifice: „De îndată ce-am terminat o barcă și ne-am întors să ne uităm, era deja plină de plante. Cu următoarea la fel. Am făcut deja șase, de asta întreb dacă să facem mai multe, pentru că le vor tot umple.”

„Dar dacă vor să trimită toate astea, unde vor mai avea loc și companeros?”, a spus Sup, încercând să se înțeleagă cu o *compañera*, coordonatoarea grupului de femei, care ținea în brațe două ghivece de flori și avea un copilaș înfășurat în șal pe spate.

„Oh, și bărbații vor merge?”, a spus ea.

„Indiferent; nici femeile n-o să încapă așa.”, a susținut SupGaleano „în pragul unei crize de nervi”.

„Oh, dar noi n-o să mergem cu barca. O să mergem cu avionul, ca să nu ni se facă rău. Bine, poate o să ni se facă un pic, dar mai puțin,” a răspuns ea.

19. Pozol este o mâncare făcută din făină de porumb amestecată cu apă, foarte comună în zona rurală din Chiapas ca masă de prânz.

ce m-ați mai invitat?”¹⁷. Membrii CCRI din Jacinto Canek au botezat-o pe a lor „Jean Robert”¹⁸, acesta fiind modul lor de a-l lua cu ei în călătorie.

Pe alta, mai îndepărtată scria: „*La ce bun să plângi când apa sărată este din abundență*”, urmată de: „*Această barcă a fost construită de Comisia Maritimă a Municipality Autonomo Rebele Zapatiste*” [MAREZ] sub numele: «Suntem criticați că dăm nume foarte lungi – MAREZ și Caracoles – dar nouă nu ne pasă», condusă de Consiliul Bunei Guvernări numit «Nici nouă nu ne pasă». *Produs perisabil. Data expirării: depinde. Navele noastre nu se scufundă, ele expiră; nu e același lucru. Contracte disponibile cu producătorii de cayucos și cu muzicienii de la Centrele Autonome de Rebeliune și Rezistență Zapatista [CRAREZ] (marimba și sistemul de sunet nu sunt incluse – dacă se scufundă și rămânem fără ele?! – dar vom cânta cu plăcere... poate). Valoarea acestei bărci este listată doar pe Bursa Rezistenței. Continuarea... pe următoarea barcă.*” Desigur, trebuia să dai o tură bărcii și să te uiți și pe pereții interiori pentru a citi tot „numele”; da, ai dreptate, submarinul inamic ar avea nevoie de atât de mult timp pentru a transmite numele complet al navei de scufundat încât, până ar fi terminat, nava ar fi ajuns deja pe coastele europene.

În timp ce lucrau la bușteni, s-a dus vestea despre ce se întâmpla. Dragul de Amado i-a povestit lui Pablito, care i-a spus lui Pedrito, care a informat-o pe Defensa Zapatista, care s-a consultat cu Esperanza, care i-a spus lui Calamidad „să nu zici la nimeni”, care i-a spus mamei sale, care apoi a anunțat tot grupul femeilor.

Când SupGaleano a auzit că vin femeile, a ridicat din umeri și i-a pasat lui Monarca cheia de jumătate de inci, numită și cheia spaniolă, în timp ce scuipa pe jos bucățele din muștiucul pipei.

Între timp, a ajuns și Jacobo: „*Oí Sup, o să se lungească SubMoy?*” „*Habar n-am*”, a răspuns SupGaleano în timp ce-și privea cu deznădejde pipa ruptă.

Jacobo: „*Și știi câți vor călători?*”

SupGaleano: „*Încă nu. Europa de jos încă nu ne-a spus câte persoane pot găzdui. De ce?*”

17. „Pa' qué me invitan” („Atunci de ce m-ați invitat?”) este o memă care își are originea într-un filmuleț viral realizat cu telefonul mobil în care un bărbat extrem de beat este scos dintr-o petrecere și se plânge gazdelor că, dacă știau că întotdeauna se îmbată, atunci de ce l-au mai invitat? Vezi aici: <https://www.youtube.com/watch?v=FnlTgATT6hs>.

18. Jean Robert a fost un filozof și arhitect stabilit în Cuernavaca, Morelos, Mexic, care a susținut mult timp mișcarea zapatistă. A încetat din viață recent, la 1 octombrie 2020.

Din caietul de notițe al Câinelui-Pisică: Un munte în largul mării. Partea întâi: Pluta.

„*Și în mările tuturor lumilor din această lume, erau munți ce se mișcau deasupra apei și pe ei, cu fețe întunecate, femei, bărbați și altx*”.

„Cronicile zilei de mâine”. Don Durito de La Lacandona. 1990.

După a treia încercare eșuată, Maxo a rămas pe gânduri câteva secunde, și-apoi a exclamat: „*Trebuie o frânghie!*”. „*Ți-am zis eu!*”, răspunse Gabino. Rămășițele plutei pluteau împrăștiate, ciocnindu-se unele de altele la mila râului, care, fidel numelui său de „Colorado”, era colorat de noroiul roșiatic adus de pe maluri.

Și-atunci au chemat un batalion de cavalerie *milliciano*, care a sosit pe ritmul piesei „Cumbia Sobre el Río Suena” a marelui Celso Piña. Au legat mai multe funii împreună, făcând din ele două frânghii lungi, și au trimis o echipă pe cealaltă parte a râului. Cu frânghiile legate de plută, ambele grupuri puteau controla direcția navei fără ca aceasta să se rupă, trăgând grămada de bușteni de-a lungul unui râu care nici nu era conștient de încercarea lor de navigație.

Toată absurditatea asta s-a întâmplat după ce luaseră decizia de a invada... pardon, a vizita cele cinci continente. Treaba era stabilită. S-a votat, iar la finalul votului SupGaleano a zis „*Sunteți nebuni, nu avem barcă!*”, iar Maxo a răspuns: „*O să facem una*”. Și imediat au început să sară cu propuneri.

Ca toate lucrurile absurde de pe teritoriul zapatist, construcția „bărcii” a atras atenția bandei Defensa Zapatista.

Când, la a patra încercare pluta s-a dezmembrat imediat, Esperanza spuse, cu optimismul ei deja legendar: „*Las compañeras vor muri în mod miserabil*” (a dat peste cuvântul ăsta în nu știu ce carte și a înțeles că se referă la ceva oribil și iremediabil, și de-atunci îl folosește peste tot: „*Mama mi-a făcut o freză miserabilă*”, „*Profesoara mi-a corectat miserabil temele*”, și așa mai departe).

„*Și los compañeros*”, a intervenit Pedrito, deși nu era pe deplin sigur că solidaritatea de gen era potrivită atunci când destinul era... miserabil.

„*Nab*”, a răspuns Defensa. „*Compañeros sunt ușor de înlocuit, dar compañeras... cu ce să-ncepem? O compañera adevărată... nu e chiar oricine*”.

Gașca Defensei era poziționată strategic; nu pentru a contempla asupra greutăților prin care au trecut membri CCRI [Comitetul Clandestin Revoluționar Indigen] în încercarea de a construi nava, ci mai degrabă pentru ca Defensa și Esperanza să o poată ține de ambele mâini pe Calamidad, după ce fetița încercase deja de două ori să se arunce în râu pentru a salva barca. De ambele dați a fost prinsă de Pedrito, Pablito și de dragul de Amado. Calul și câinele-pisică au rămas înmărmuriți de la început, îngrijorându-se inutil. Când SupGaleano a văzut sosirea hoardei, a repartizat trei plutoane de *milicianas* pe malul râului și, cu tipica sa diplomație zâmbitoare, le-a zis: „*Dacă fata aia ajunge în apă, sunteți moarte*”.

După succesul celei de-a șasea încercări, membri CCRI au încercat să încarce pluta cu ce numeau ei „lucruri esențiale” pentru călătorie (un fel de trusă de supraviețuire zapatistă): un sac de *tostadas* [pâine prăjită], *panela* [zahăr din trestie], un sac de cafea, câteva porții de porumb măcinat pentru *pozol*, o grămadă de lemne de foc, o bucată de nailon în caz de ploaie. S-au gândit puțin și și-au dat seama că lipsea ceva. Bineînțeles, nu a durat mult până când au adus o marimba.

Maxo s-a dus spre Monarca și SupGaleano, care se uitau peste niște planuri, despre care o să vă povestesc cu altă ocazie, și a spus: „*Ascultă, Sup, va trebui să le trimiți o scrisoare celor de pe partea cealaltă: să caute o frânghie și să o lege în așa fel încât să fie destul de lungă, să arunce unul din capete aici ca să putem mișca «barca» de pe ambele maluri. Dar trebuie să se organizeze, pentru că, dacă fiecare parte își aruncă frânghia în orice direcție, n-o să ajungă la barcă. Va trebui să fim organizați și să legăm frânghiile cum trebuie*”.

Maxo n-a așteptat ca SupGaleano să iasă din starea de confuzie în care se găsea și a încercat să-i explice că este o mare diferență între o plută făcută din bușteni legați cu liane și o barcă ce-ar putea traversa Atlanticul.

Maxo s-a dus să supravegheze testarea plutei încărcate cu provizii. Au discutat cine să urce pe plută ca să încerce și cu oameni, dar râul se zbătea cu un vuiet amenințător, așa că au optat să facă un manechin pe care să-l lege în mijlocul ambarcațiunii. Maxo era ca un inginer naval, pentru că, acum câțiva ani, când o delegație zapatistă a mers să sprijine tabăra Cucapá, s-a dus pe Marea Cortés. Maxo n-a mai povestit și că era să se înecă din cauza cagulei care i s-a lipit de nas și de gură și n-a mai putut respira. Ca un bătrân lup de mare explica: „*E ca un râu, dar fără curenți, și mult mai larg, ca laguna din Miramar*”.

SupGaleano încerca să descifreze cum se spune la „frânghie” în germană, italiană, franceză, engleză, greacă, bască, turcă, suedeză, catalană, finlandeză etc.,

Din caietul de notițe al câinelui-pisică: A doua parte – Los Cayucos.

Vă reamintesc că diviziunile dintre țări nu servesc decât pentru a defini «contrabanda» și pentru justifica războaiele. E clar că există cel puțin două lucruri care transcend granițele: unul dintre ele este crima care, deghizată în modernitate, distribuie sărăcia la scară globală; iar celălalt este speranța că rușinea apare doar atunci când greșești un pas de dans, nu de fiecare dată când te privești în oglindă. Pentru a pune capăt celui dintâi și pentru a-l face pe celălalt să înflorească, trebuie doar să luptăm și să fim mai buni. Restul vine de la sine și este ceea ce ajunge de obicei să umple bibliotecile și muzeele. Nu e nevoie să cucești lumea, este suficient să o creezi din nou. Multă baftă și să știți că, pentru dragoste, patul este doar un pretext; pentru dans, melodia este doar decor; iar pentru luptă, naționalitatea este doar un accident al circumstanței.

Don Durito de La Lacandona, 1995

SubMoy îi spunea lui Maxo că poate ar trebui să încercăm lemn de balsa („plută” i se spune aici), dar inginerul naval a susținut că, fiind mai ușor, ar putea fi luat mult mai ușor de curenți. „*Dar ai spus că nu există curenți în mare*”. „*Dar dacă există?!*”, se apăra Maxo. SubMoy le-a spus celorlalți membri CCRI [Comitetul Clandestin Revoluționar al Indigenilor] să treacă la următorul experiment: bărcile cayucos.

S-au apucat de cioplit mai multe bărci. Cu ajutorul topoarele și macetelor, ei dădeau formă și funcție maritimă unor trunchiuri de copac destinate inițial să fie lemne de foc. SubMoy plecase pentru moment, așa că s-au dus să-l întrebe pe SupGaleano dacă vor să dea nume bărcilor. „*Da, sigur*”, răspunse distrat SupGaleano în timp ce-l privea pe Monarca cum verifică un vechi motor diesel.

Au plecat apoi și au început să picteze pe laturile bărcilor denumiri – raționale și măsurate, desigur. Pe una scria: „*Chompiras Înotătorul și Săritorii peste bălți*”¹⁶. Pe alta: „*Internaționalista. Un lucru e un lucru și altul e «dont fuck me, compadre.»*” Și: „*Mă întorc imediat, iubire, nu va dura mult*”. Iar pe alta: „*E vina voastră, de*

16. Chompiras este numele unui camion de trei tone renumit pe teritoriul zapatist, folosit în multe acțiuni de solidaritate.

Mama Ceiba, cea care susține lumile, va striga atât de tare încât chiar și cea mai îndepărtată surzenie îi va auzi strigătul rănit. Șapte voci îndepărtate se vor apropia de ea; șapte brațe îndepărtate o vor îmbrățișa; șapte pumni diferiți i se vor alătura. Mama Ceiba își va sufleca apoi mânecile, iar cu cele o mie de pictoare ale sale va lovi și va distruge căile de fier. Mașinăriile vor deraia de pe șinele lor metalice. Apele se vor revărsa din râuri și lacuri, iar marea însăși va răzni cu furie. Atunci pământurile și cerurile din toate lumile își vor deschide viscerele.

Pământul primordial, mama tuturor lucrurilor, se va ridica și cu foc își va revendica locul și casa. Și peste mândrele edificii ale Puterii vor birui copacii, plantele și animalele, iar în inimile lor va fi din nou Votán Zapata, apărătorul și inima poporului. Iar jaguarul va reveni pe cărările sale ancestrale, domnind din nou acolo unde banii și lacheii lor au vrut să domnească.

Cei puternici vor muri doar după ce vor vedea cum aroganța lor ignorantă se prăbușește fără să scoată un sunet. Cu ultima suflare vor înțelege că Conducătorul nu mai există, a rămas o tristă amintire într-o lume care s-a revoltat și s-a împotrivit morții poruncite de ordinele sale.

Se spune că această poveste este spusă de morții dintotdeauna, cei care vor muri din nou, dar de data aceasta pentru a trăi.

Și se spune că această poveste trebuie dusă în toate văile și munții, în podișuri și câmpii; trebuie cântată ca o prevenire de pasărea tapacamino¹⁵ pe calea spre inimile fraților și surorilor noastre; semănată de ploaie și soare în ochii celor care locuiesc pe aceste meleaguri; dusă departe de vânt și adăpostită în mintea tovarășilor noștri.

Căci aceste pământuri și ceruri vor vedea — vin lucruri teribile și minunate.

Iar jaguarul va reveni pe cărările sale ancestrale, domnind din nou acolo unde banii și lacheii lor au vrut să domnească.”

Bătrânul Antonio se oprește și, odată cu el, și ploaia. Nu se doarme, se visează.

-*

Din munții din sud-estul Mexicului.

SupGaleano

México, octombrie 2020.

15. *Pájaro tapacamino* este o pasăre nocturnă din Mexic cu un strigăt puternic și distinctiv, care poate fi auzit până la un kilometru distanță.

când maiorul Irma s-a apropiat de el și i-a zis: „Spune-le că nu sunt singure”. „Nici singuri”, a adăugat locotenent-colonelul Rolando. „Și nici singurx [soloas]”, s-a aventurat Marijose, care a venit să le ceară muzicanților să facă o versiune cumbia la Lacul Lebedelor. „Așa o versiune veselă, să danseze, să nu le fie inima tristă”. Muzicanții au întrebat ce sunt „lebedele”. „Sunt ca rațele, dar mai frumoase, parcă și-ar fi întins mult gâtul și au rămas așa. Sunt ca girafele, dar merg ca rațele”. „Se mănâncă?”, au întrebat muzicanții, care știau că deja era ora pozolului [prânzului] și ei veniseră doar să lase marimba. „Cum credeți, lebedele dansează!?”. Muzicanții și-au spus că ar putea merge o versiune de „Pollito con papas”¹¹. „O s-o studiem”, au spus ei, și au plecat să-și ia niște pozol.

Între timp, Defensa Zapatista și Esperanza au convins-o pe Calamidad că, din moment ce SupGaleano era ocupat, coliba sa era goală și că cel mai probabil avea ascuns un pachet de mantecadas¹² în cutia de tutun. Calamidad nu era foarte convinsă, așa că au trebuit să-i spună că acolo ar putea să se joace de-a popcornul (a face boabe de porumb să explodeze ca niște petarde). Și duse au fost. Sup le-a văzut cum se îndepărta, dar nu s-a îngrijorat; era imposibil ca ele să găsească ascunzătoarea brișelor, îngropate sub punji de tutun mușcăit. S-a întors spre Monarca și, arătând pe niște diagrame, l-a întrebat: „Ești sigur că nu se va scufunda? Pentru că se pare că va fi grea”. Monarca a rămas pe gânduri pentru un moment și apoi a răspuns: „Hmm, poate”. Și apoi a spus, serios: „Păi, să aibă vezicule, ca să plutească” (notă: vezicule = baloane).

Sup a suspinat și a spus: „Avem nevoie de mai multă logică, mai mult decât de-o barcă.” „Și mai multe frânghii”, a adăugat SubMoy, care a sosit chiar în momentul în care pluta, încărcată la maxim, se scufunda.

În timp ce membrii CCRI priveau de pe malul râului rămășițele epavei și marimba care plutea cu fundul în sus, cineva a spus: „Noroc că nu am încărcat și sistemul de sunet, ar fi fost cel mai costisitor”.

Toată lumea a aplaudat când manechinul a revenit la suprafață. Cineva, prevăzător, îi pusese două baloane umflate sub brațe.

Pe cuvântul meu.

Ham-Miau

11. „Pollito con papas” („Pui cu cartofi prăjiți”) este o cumbia a formației Los Vaskez, care a dat numele albumului lor din 1986.

12. *La mantecada* este un produs de patiserie, similară cu brișoa, din făină, unt, ouă și zahăr.

A patra parte: AMINTIREA VIITORULUI

Octombrie 2020.

Acum 35 de ani, în octombrie.

Bătrânul Antonio privește cum focul de tabără rezistă ploii. Sub picurii care se scurg de pe pălăria sa de paie, își aprinde cu un tăciune țigara rulată de mână. Focul continuă să ardă, ascunzându-se uneori sub trunchiuri; vântul îl ajută și, cu suflul său, alimentează flăcările care se înroșesc cu furie. Tabăra se numește „Watapil”¹³, în așa-numita Sierra Cruz de Plata, care se ridică dintre brațele umede ale râurilor Jatatē și Perlas. Suntem în anul 1985, iar luna octombrie îi întâmpină pe membrii grupului cu o furtună, prezicându-le astfel viitorul. Înaltul migdal (care va da numele aceluși munte în limba insurgenților), privește cu compasiune la micul, micuțul, nesemnificativul grup de femei și bărbați de la picioarele sale. Au fețe trase, trupuri obosite, dar privirea luminoasă (poate din cauza febrei, poate ambiția, frica, delirul, foamea sau lipsa de somn); hainele lor maro și negre sunt rupte, încălțările deformate de lianele care încercă să le țină tălpile-n loc.

Bătrânul Antonio vorbește blând și lent, ca și cum ar vorbi pentru sine, cuvintele sale abia se aud de zgomotele furtunii: „Șeful va veni din nou să-și impună asprul său cuvânt asupra culorii pământului, ego-ul său ucigător de rațiune, mita sa deghizată în pomană.

Va veni ziua în care moartea va îmbrăca cele mai crude baine. Pășind în scârțâitul roților unei mașinării care îmbolnăvește orice cale, va minți că aduce binele, în timp ce seamănă distrugere. Oricine se opune acestui zgomot care îngrozește plantele și animalele va fi ucis în viață și în memorie: în prima cu plumb, în cealaltă cu minciuni. Noaptea va fi astfel mai lungă. Durerea, prelungită. Moartea, mai mortală.

Aluxo'ob¹⁴ vor alerta apoi Pământul și îi vor spune: «Vine moartea, mamă, ucide din mers.»

13. „Watapil” a fost numele dat uneia din primele tabere din junglă (în jurul anului 1985) ale micului grup de insurgenți care mai târziu avea să devină EZLN.

14. În folclorul mayaș, Aluxo'ob (Alux la singular) sunt mici ființe mitice, care locuiesc de obicei în junglă și în alte zone naturale; asemănătoare cu elfii din folclorul englezesc.

Pământul primordial – mama tuturor lucrurilor – se va trezi atunci, trezind din somn și papagalii, macacii și tucanii, și va revendica sângele apărătorilor și apărătoarelor sale. Ea spune urmașilor ei:

«Unii din voi, mergeți și tachinați invadatorul. Ceilalți, mergeți și chemați-vă confracții. Să nu vă fie teamă de ape, frigul și căldura să nu vă descurajeze. Traversați râurile, mările și munții. Zburați prin ploaie și prin nori. Fie noapte, fie zi, fie zori de zi, mergeți și alertați-i pe toți. Am multe nume și culori, dar inima mea este una singură, iar moartea mea va fi moartea tuturor. Să nu vă rușinați de culoarea pielii pe care v-am dat-o, nici de graiul pe care vi l-am dat, nici de talia voastră care ne ține aproape. Vă voi da lumină privirii, căldură urechilor și putere picioarelor și brațelor voastre. Nu vă temeți de culori și obiceiuri diferite, nici de căi diferite. Una este inima pe care v-am transmis-o – o înțelegere și o privire.»

Atunci, sub asediul Aluxo'ob, mașinăriile criminale de înșelăciune se vor prăbuși, aroganța lor va fi nimicită, lăcomia lor va fi înfrântă. Iar cei puternici vor aduce din alte țări lacheii care să recompună moartea în descompunere. Vor analiza măruntaiele mașinării morții și vor găsi motivul decăderii: „Sunt pline de sânge”. Încercând să explice motivul acestei teribile minuni, ei își vor anunța șefii: „Nu știm de ce, știm doar că este sânge care se trage din sângele originar.

Și atunci va cădea tot răul peste el însuși în marile case în care Cel Puternic se îmbată și abuzează. Absurdul va intra pe domeniile lui și, în loc de apă, din izvoare va curge sânge. Grădinile lui se vor ofili, la fel și inimile celor care îl slujesc și muncesc pentru el. Cel Puternic va aduce apoi alți supuși pe care să-i folosească; vor veni din alte țări și va crește ura între egali, stimulată de bani. Se vor lupta între ei, iar moartea și distrugerea va fi între cei care împărtășesc aceeași istorie și durere.

Cei care odinioară lucrau pământul și trăiau pe el vor fi robii și sclavii Celui Puternic pe pământurile și în cerurile strămoșilor lor. În casele lor vor avea loc nenorociri. Fiicele și fiii lor se vor pierde în putregaiul corupției și al crimei. Va reveni practica „dreptului la prima noapte” în care baniiucid inocența și dragostea. Iar copiii vor fi smulși de la sânul mamelor și carnea lor va fi devorată de marii Stăpâni să-și sature ticăloșia și josnicia. Disputele pentru bani îl vor face pe fiu să ridice mâna împotriva părinților săi, iar casele lor vor îmbrăca doliul. Fiica se va pierde în întuneric sau în moarte, viața și ființa ei răpuse de Stăpâni și banii lor. Boli necunoscute vor sufoca pe cei care și-au vândut demnitatea lor și pe cea a celor dragi în schimbul câtorva bănuți, pe cei care și-au trădat semenii, sângele și istoria și pe cei care au creat și răspândit minciuna.